

דף לז.

עין משפט א.

או"ח סימן רח פעיף ז

ז. הכוסס את האורז^ר מברך אדמה ואחריו נפשות ואם בישלו עד שנתמעך^ש או טחנו ועשה ממנו פת מברך עליו מזונות^ת ואחריו נפשות^א, והוא שלא יהיה מעורב עם דבר אחר, אבל אם עירב ממנו תבשיל אחר והוא הרוב^ב מברך עליו ברכת אותו תבשיל.

עין משפט ב.

או"ח סימן רח פעיף ב

עיינ לעיל דף לו: עין משפט ג.ס.

עין משפט ג.

או"ח סימן תנג פעיף א

א. אלו דברים שיוצאים בהם ידי חובת מצה, בחטים ובשעורים, בכוסמין, בשיבולת שועל ובשיפון^ג.

הגה: והמנהג ליקח לכתחלה^ד חטים.

ר. ברכות ל"ו וכחכמים.

ש. וי"ט זו תוספת הרמ"א, אבל לדעת מר"ן השו"ע משמע דכל שנתבשל אע"פ שלא נתמעך מברכין עליו מזונות, ומנהג העולם כמר"ן דלעולם מברכין מזונות, כה"ח אות ט"ל. ולפ"ז פרכיות אורז שעברו תהליך בישול [הגם שזה ע"י אדים ולא במשקה הוי בישול כדין כוסכוס שהוא ע"י אדים ודינו כמבושל], אפי' שלא נתמעכו לגמרי ברכתם מזונות לדעת מר"ן ולהרמ"א אם צורתם עליהם מברך אדמה.

ת. וי"ט ואף שהאורז אינו משבעת המינים מברך עליו מזונות כיון שהוא משביע וסועד הלב, ולאחריו בורא נפשות משום דלא נתקנה ברכת מעין שלש כי אם על שבעת המינים, ב"י בשם הרא"ש וכך נקטינן ודלא כהחולקים שיש לברך עליו שהכל.

א. ואם בירך מעין שלש יצא, כה"ח אות מ"א.

ב. ואם האורז הרוב מברך מזונות וכך דעת המ"א בס"ק י"א כדעת השו"ע.

ג. ממשנה פסחים ל"ה, דאמר קרא "לא תאכל עליו חמץ, שבעת ימים תאכל עליו מצות", דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהם ידי חובתו במצה, יצאו אורז ודוחן שאין באים לידי חימוץ אלא לידי סירחון, ועיין פי' רש"י שם.

ו. וכוסמין מין חטים, ושיפון מין שעורין, מגמ' שם. והשעורין הוא ממין שבעה והוא קודם לכוסמין אע"פ שהכוסמין הוא מין חטים. כה"ח אות ד'.

ד. שהוא המובחר ומוקדם למצה, ואם אין לו חטים מין החביב עליו קודם, כדי לקיים מצות אכילת מצה לתיאבון, אבל אם כולם שווים עליו בחביבות יקח לפי סדר המבואר בס"י קס"ח פעיף ד'. כה"ח אות ה'.

א. ב. אין יוצאין לא באורז^ה ולא בשאר מיני קטניות וגם אינם באים לידי חימוץ, ומותר לעשות מהם תבשיל.

הגה: ויש אוסרים^ו והמנהג באשכנז להחמיר ואין לשנות^ז, מיהו אין אוסרין בדיעבד אם נפלו לתוך התבשיל^ח, וכך מותר להדליק בשמנים הנעשים

ה. אפי' תפח דאין זה חימוץ אלא סירחון. רמב"ם פ"ה הלכה א'.

ו. משום דפעמים התבואה מעורבת בהם וא"א לבררו, וגם אתי לאחלופי בתבשיל ופת דמיני תבואה, וכל זה למנהג בני אשכנז, אבל מנהג הספרדים אין נוהגין להמנע מאכילת קטניות, וכ"כ החיד"א בספר טוב עין סי' ט' אות ו', אמנם באורז, נהגו בני ירושלים מרבית הת"ח ויראי ה' שלא לאכלו בפסח, שהעידו שהיה מעשה שביררו האורז כמה פעמים ושוב אחר שבישלוהו נמצאת חטה, וע"כ נמנעו מלאכלו, ובפקודת אלעזר כתב דעכשיו נהגו בירושלים לאסור הקטניות בפסח, אך עתה בזה"ז נתרבו האוכלים וכל אחד מחזיק במנהגו ואין בזה משום לא תתגודדו כיון שכל קהלה היא בפני עצמה. כה"ח אות י'.

ז. ואל יאמר אדם במקום שנהגו איסור כיון שאין איסורו מן התורה אין לחוש דכל שגורו בו חכמים העובר עליו חייב מיתה, ועובר על "לא תסור מן הדבר", מדרשות מהרי"ל והחיד"א. כה"ח אות י"א.

ח. אותם הנוהגים שלא לאכול אורז בפסח אם נהגו הדבר משום שסוברים שהאורז מחמיץ, מתירין להם בשאלה והתרה, אבל אם יודעים שהאורז לא מחמיץ אלא שרצו להחמיר עליהם משום תערובת, או משום גזירה שמא יבוא להחליף בדייסא של מיני דגן אסור להתיר להם אפי' בשאלה, ואם החזיקו בני בניהם במנהג זה אפי' דס"ל שאבותיהם החמירו משום שחשבו שזה מחמיץ והם נהגו משום עירוב תבואה בתוכו או אתי לאחלופי בדייסא אין מתירין להם.

ט. אבל הפר"ח כתב דאם נהגו בגלל שחשבו שהאורז מחמיץ מודיעים להם שמותרים לאכלו בלא התרה, ואם רצו להחמיר על עצמן מתירין להם ע"י חרטה. ועיין בכה"ח אות ט"ו, מש"כ מהרב פעלים.

י. והנהגה שלא לאכול אורז ומיני קטניות אם מותר לו לבשל עבור האוכלים שלא נוהגים בהם איסור בפסח, עיין בכה"ח אות ט"ז שהביא בזה פלוגתא והעלה להתיר רק במקום הכרח.

יא. וכל זמן שהאורז או הקטניות עדיין לא נתבשלו אם מותר לבני אשכנז לטלטלם ביו"ט או בשבת חוה"מ, יש להסתפק בדבר. כה"ח אות י"ז. פולין לחים נראה שמותרים, ולבני אשכנז שנהגו להחמיר גם בחרדל יש לפקפק בדבר. כה"ח אות י"ט.

יב. יש נוהגים לא לאכול שומים וצנון בפסח ואין טעם וריח בדבר המנהג. שם אות כ'. קפה נוהגים בו היתר כי אין בו עירוב תבואה ואינו דומה לדגן משום שיבואו להחליף. יג. תה כיון שיש מקומות שמייבשין התה המשומש לערבו אח"כ בחדש, ויש חשש שהמבושל נשתמשו בו עם חמץ, שומר נפשו ירחק מהם. כה"ח אות כ"ג.

יד. משמע אפי' אין ששים בתבשיל כנגדם מותר אפי' באכילה, מ"מ בעיני רוב כנגד הקטניות או האורז, ומה שבטל ברוב היינו בלא ניכר אבל אם ניכר יזרוק אותו מהתערובת. שם אות כ"ה, כ"ו.

יז. גם אם בישלו בכלי בן יומו של אורז או קטניות אין איסור לאכול התבשיל לנוהג בקטניות איסור, דודאי יש בתבשיל רוב נגד הבלוע. כה"ח אות כ"ז.

מקטניות, ואינם אוסרים אם נפלו לתוך התבשיל, ומותר להשהותן **ט** בפסח בבית.

עין משפט ד. אר"ח סימן רח פ"ה ד

ד. אכל דגן חי' או עשוי קליות או שלוק והגרעינים שלמים **כ** אינו מברך אלא האדמה ולאחריו נפשות. והתוס' הסתפקו אם יברך מעין שלש ע"כ כתבו שהנכון שיאכל אותם בתוך הסעודה.

הגה: האוכל שעורין שלמים אפי' קלויים באש כיון שאינם ראויים לאכילה אלא ע"י הדחק ואינם כמו החטים אינו מברך עליהם אלא שהכל **ל**.

עין משפט ה. אר"ח סימן קסח פ"ה י

יז. פירורי לחם שנדבקים יחד ע"י מרק, ונתבשל **מ** אם יש בהם כזית **י**

ט. קשה דגם ה' מיני דגן מותר להשהותן בבית, ואפשר דקמ"ל הגם שיש חשש שיקח מהם ויאכל לא חיישין, לא כן בה' מיני דגן שאדם יודע שלא יבא לאכול מהם, ע"כ ודאי מותר להשהותן.

י. ולדעת הרמ"א חוץ משעורין כיון שאינם ראויים לאכילה ברכתם שהכל, ועיין בכה"ח אות כ"ד.

כ. כיון שהגרעינים שלמים אין אכילתו חשובה לקבוע עליהם ברכה מעין שלש, ט"ז ס"ק ז'.

ל. ולדעת הרד"א אינו מברך עליהם כלום משום שהוא מאכל בהמה ולכתחלה יש לפוטרו בדבר אחר כדי שלא יהנה בלא ברכה, כה"ח אות כ"ה.

וה"ה בנתבשלו יש לברך עליהם שהכל לדעת הרמ"א, ועיין בכה"ח אות כ"ו.

ו ואם עושים תבשיל משבולת שועל והם שלמים ונותנים בהם מים הרבה אפשר שאין המים בטלים לגביו וצריך לברך על הגרעינים אדמה והמים שהכל, ואם הגרעינים אינם שלמים ומדובקים כעיסה יברך מזונות. מ"א ס"ק ז', אבל י"א דיברך רק על המים שהכל שהם עיקר ופותר גרעיני השיבולת שועל שהם טפלים, כה"ח אות ל"א.

מ. היינו שנתן הלחם בכלי ראשון אבל אם הניח הפרורין בקערה ועירה עליה מכלי ראשון רותחין לא מקרי נתבשל, כ"י בשם המרדכי, ומ"א ס"ק כ"ה. ואם יש עליהם תואר לחם אחרי העירוי כיון שיש מחלוקת בזה יש להמנע מלאכול אותם דהוי ספק דאורייתא אם יברך עליהם ברהמ"ז, וע"כ יברך על פת אחרת.

נ. היינו שבכל פרוסה יש בה כזית בפני עצמה, מ"א ס"ק כ"ו.

אע"פ שאין בו תואר לחם מברך המוציא וברכת המזון ^ו. ואם אין בהם כזית אע"פ שנראה שיש בו תואר לחם אינו מברך אלא מזונות ^ז וברכה אחת מעין שלוש.

יח. אם אינו מבושל אלא מחובר ע"י דבש או מרק אם יש בפרוסה כזית מברך עליו המוציא אפי' אין לו תואר לחם. ואם אין בהם כזית, אם יש בהם תואר לחם שהוא ניכר וידוע שהוא לחם, מברך המוציא וברכת המזון. ואם אין בהם תואר לחם מברך בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלוש.

יט. אם אינו מבושל ולא מחובר ע"י דבש אלא מפורר דק דק ^פ אע"פ שאין בו כזית ולא תואר לחם, מברך עליו המוציא ^צ ובהרמ"ז.

הגה: ועיין בסי' קפ"ד כמה שיעור אכילה לברך ברהמ"ז.

או"ח סימן רח פעיף ז

עין משפט ו ז.

עיינ לעיל עין משפט א

ס. אבל לדעת הרמב"ם מברך עליהם מזונות אם אין עליהם תואר לחם גם ביש בהם כזית והביאו הב"י וראוי לחוש לדבריו וע"כ יש לפורר אותה שלא יהיה כזית ויברך עליה מזונות או לברך על פת גמור המוציא, כה"ח אות פ"א.

ע. ואפי' קבע סעודתו עליהם אינו מברך המוציא דלאו פת הוא כלל, מ"א ס"ק כ"ח, וכה"ח אות פ"ג.

ו. מין תבשיל שעושין בפסח ממצה כתושה מעורבת עם ביצים ומטגנים אותו בשמן כמו קציצות, אע"פ שבעודו כתוש צריך לברך המוציא ובהמ"ז, מ"מ כשחברו במים וביצים נשתנה וא"צ לברך המוציא אלא מזונות וכ"ש אחר הטיגון, ואם אפאה יש להחמיר ולאוכלו בתוך הסעודה, כה"ח אות פ"ה.

ז. פרוסות לחם מטוגנות פשוט דמברך עליהם המוציא, שם אות פ"ו.

פ. דכיון שהוא פת בפני עצמו אינו יוצא מתורת פת לעולם, ט"ז ס"ק י"ג.

והיינו מפורר דק דק בתוך משקה ואינו מבושל ולא מחובר אלא כל פירור לעצמו, שם בכה"ח אות פ"ח.

צ. ואם אוכל מהם כביצה צריך נטילת ידים בברכה אע"פ שהם פרורים דקים, ר"ז סי' קנ"ח אות ב'.

דף לז:

עין משפט א.

או"ח פימן רח פעיף ב

ב. חמשת מיני דגן ^ק ששלקן ^ר או כתשן ועשה מהם תבשיל או דייסא אפי' עירב עמהם דבש הרבה יותר מהם ^ש או מינים אחרים הרבה יותר מהם מברך עליהם מיני מזונות ולבסוף על המחיה ^ת, אבל אם לא נתן הדגן בתבשיל אלא להקפות התבשיל או לדבקן ^א הרי זה בטל לתבשיל.

עין משפט ד ה.

או"ח פימן קסח פעיף י

עיין לעיל דף לז. עין משפט ה

עין משפט ו ז.

יר"ד פימן שכט פעיף ה

ה. ו. עיסה שבלילתה רכה, ושופכין אותה על כירה ומתפשטת על הכירה ונאפית פטורה ^ב, אבל אם יש בכירה גומא, ושופכין העיסה לתוכה חשיב לחם וחייבת בחלה.

הגה: בצק שאופין אותו בשפוד ומושחים אותו בביצים או בשמן או במי פירות פטור ^ג.

ק. שהם חטין ושעורין וכוסמין ושכולת שועל ושיפון שהם ג"כ חשובים שנשתבחה בהם א"י ועוד כי עליהם יחיה האדם, ואם עשה מהם פת מברך עליהם המוציא.

סופגנין הנעשים בפסח ממצה כתושה מברכים עליהם בורא מיני מזונות.

ר. וצריך לומר ששלקם עד שנתמעך אבל אם נשארו שלמים מברך עליהם אדמה, כה"ח אות ו'.

ש. דבחמשת המינים שחשובים לא הולכים אחר הרוב, אלא אם נותנים אותם למאכל, משא"כ בשאר דברים שהולכים אחר הרוב, ועיין בכה"ח אות ח'.

ת. והוא שיש כזית דגן בכדי אכילת פרס, וגם אכל פרס ואם לאו יברך רק בורא נפשות.

א. אבל אם בא רק לדבקן אפי' הרוב הוא קמח מברך על הדבר השני, ויש חולקים, ולצאת הספק בכה"ג עדיף לאוכלו בתוך הסעודה, כה"ח אות י"ב, ועיין באות ח' שאח"כ.

ב. מברכות דף ל"ז ע"ב.

ג. טור מגמ' שם.

א"ח סימן קפח פ"ח טו

טו. כד. מה שנותנים קמח ומים מעורבין בתוך גומא^ד בכירה ונאפה שם מברכים עליו מזונות וברכה אחת מעין שלוש, ואם קבע סעודתו עליו מברך המוציא וברהמ"ז^ה.

אבל מה שלוקחים קמח ומים ומערבין אותם ושופכים על הכירה וזה מתפשט ונאפה אין על זה תורת לחם כלל וברכתו מזונות וברכה מעין שלוש ואפי' קבע סעודתו עליו.

עין משפט ז ט. א"ח סימן קפח פ"ח טז

טז. כה. לחם שאופין בשפוד ומושחין אותו בשמן או במי ביצים, וכן לחם העשוי לכותח שאין אופין אותו בתנור אלא בחמה מברכין עליו מזונות^ו.

עין משפט י. יו"ד סימן שכט פ"ח ז

ז. לחם העשוי לכותח מעשיה מוכיחים עליה, עשאה כעבין דהיינו שערכו ועשאו כצורת לחם חייב, ואם לאו פטור.

ד. ובלילתה רכה מאוד כמ"ש בסעיף ח', מ"א ס"ק מ'.

ה. ואם לא קבע יש לחוש לדעת הב"ח ויברך על פת גמור מקודם.

ו. כיון שיש חולקין בזה אין לאוכלו אלא בתוך הסעודה או לאכול פחות מג' ביצים, כה"ח אות קל"ד.